

Psykopaterna av Trygve Bång. Recension av Helmer Lång i Skånska Dagbladet

Mordbränder och psykopater

Det har skrivits åtskilliga avhandlingar om utredningar om pyromaner och deras motiv och hel del också om psykopater. Men litterära bearbetningar med grund i pyromandåd söker jag förgäves efter, när jag läst och begrundat Malmöförfattarens Trygve Bång nya roman **Psykopaterna**. Det är en spännande och mångfacetterad framställning av ett fängslade ämne, med stark förankring i ett verkligt skeende.

Författaren Trygve Bång ansluter sig här som en av de senaste men förvisso inte sista i rörelsen The new journalism, ”Den nya journalistiken”, som vann stor uppmärksamhet i USA på 80-talet med framför allt Tom Wolfe och Truman Capote. Termen myntades år 1965 bland annat på Capotes då utkomna dokumentärroman ”Med kallt blod”. Den grundar sig på ett dubbelt dubbelmord i Kansas sex år tidigare och en kort notis i New York Times om en veteodlare, hans hustru och deras två barn som sköts till döds av två rånare i sitt hem. Sex års forskning och besök hos olika inblandade låg bakom det lysande resultatet, som långt efter Capotes död 1984 förvandlades till en skakande film med titeln ”Capote”, Oscarsbelönad och visad på många svenska biografer i fjol.

Tidningsartikel

På samma sätt inspirerades Trygve Bång av en tidningsartikel år 2001 om det så kallade Stenberga-fallet. Mordkommissionens förre chef uttalade då i en intervju, att detta var det märkligaste brottsfall han hade haft att utreda under sin långa karriär. I den lilla småländska byn Stenberga inträffade med början omkring 1970 och närmare 20 år framåt ett 30-tal bränder. Att en pyroman var i farten var klart. Och snart utpekades en skogsägare, inflyttad och i det civila välutbildad lärare på annan ort. Indicierna var förödande. Mannen dömdes snart mot sitt nekande till några års fängelse, bränderna upphörde när han satt inne, men satte fart igen då han frigavs: han föll till föga och erkände, då han också gjort sig skyldig till mordbrand, där ett äldre par dödades och brändes inne. Mordbrännaren dömdes till livstids fängelse.

Motiven till morderna var till stor del svartsjuka, därav undertiteln ”Svartsjukans natt” på Bångs roman, hämtad från en expressiv målning av Strindberg 1896, som också pryder det väl utformade omslaget.

Bång gjorde på samma sätt som sin förebild Capote: han uppsökte den dömda, hans hustru och andra inblandade och satte igång att skriva om fallet, från början med mordbrännarens

hustru som huvudperson. Eftersom livstidsfången fortfarande avtjänar sitt straff, börjar Bång sin berättelse, när denne får komma hem på permission. Skall mordbränderna börja igen? – det är frågan som både ortsbefolkningen och Bångs alter ego författaren i romanen ställer. Utvecklingen tar en helt annan vändning än det verkliga dramat. Just i detta skede av handlingen lämnar Bång nämligen verkligheten och låter sin fantasi skapa ett helt nytt scenarium. Jag kan garantera att det är mycket spännande. Det dokumentära tillhör det förgångna, som skildras i återblickar, i de flesta fall med återgivande av autentiska förhör, artiklar och domstolsprotokoll, som ger en stark verklighetskänsla.

Romanens plats är alltså Stenberga, men ändå inte. Fiktionskaraktären understryks av att byn nu heter Askeberga, och de agerande har förstås inte sina riktiga namn. Nya pusselbitar kommer till, också dessa med incitament i verkliga personer eller händelser, men de utvecklas enligt romanens helt nya handlingsschema. Som jag ser det, ter sig detta som en mycket klyftig och för själva romanen viktig utveckling. Det blir mer roman än dokumentärschildring. I centrum står nu först och främst berättarjaget Bert, som icke är att helt identifiera med författaren, även om framställningen bygger på Bångs egen research. Bert Walter är nyetablerad författare, och han inleder en relation till pyromanens hustru, som heter Elisabeth (kanske precis som förebilden) medan brottslingen givetvis har ett fingerat namn. Nästan helt fiktiv är också den andre brottslingen i romanen och hans väsentliga roll i intrigen skall jag inte avslöja, ty den utgör krönet på den alltmer stigande spänningen i denna spänstiga kriminalhistoria.

Jag vill sluta med några ord Trygve Bång formulerat om sin tacksamhetsskuld till föregångaren Capote och hans roman ”Med kallt blod”. *”När han så småningom började skriva, jobbade han med prosakonstens frihet och poesins precision. Problemet var att få fakta och fiktion att smälta ihop till en trovärdig enhet. Men han lyckades.”*

Väcker nyfikenhet

Samma omdöme kan uttalas om Bång och hans arbete med Stenberga-fallet. Men medan Capotes skaparkraft nådde sin höjdpunkt med denna roman, som inte fick någon annan fortsättning än att förövarna till slut avrättades. (och givetvis den uppföljande filmen ”Capote”) frågar jag mig i fallet Psykopaterna: Hur gick det sen? Berättarjaget Bert inleder en relation med den i romanen mördade pyromanens hustru, men den andre psykopaten lever kvar, i fängelse. Kommer han ut på permission? Hur går det med Elisabeths barn och med hennes och Berts relation? Kan man kanske vänta sig en uppföljare?

Många frågor finns kvar att lösa i samspelet mellan Bert och Elisabeth.

Gå på Bång!